

An Gannas

© 2012

© gwirbryntyans Mis-Kevardhu 2012; dyllys gans Kowethas an Yeth Kernewek ISSN 1469 705X

gwiasva: www.cornish-language.org

Mis-Genver 2012

niver 421

pris £1.50

Arloedh an Bysowyer

Treylyans kynsa rann an kynsa chapter a'n lyver gans J.R.R. Tolkien dhe Gernewek gans Jerry Jeffries

an mis ma:

folenn 2

❖ **Peswar Konna-Tir;
Kesva an Taves;**

folennow 3-4

❖ **Paloresow Spaynek;**

folennow 4-5

❖ **William R. Hicks;**

folenn 5

❖ **Bardhonek Berr;**

folennow 6-7

❖ **Peldroes;**

folenn 7

❖ **Servis; Nawbedrek;**

folennow 7-8

❖ **Gwias Alban;**

folennow 8-9

❖ **Drolla Hengovek;**

folennow 9-11

❖ **Arloedh an
Bysowyer;**

folennow 11-13

❖ **Flogh an Spyrasyon;**

folennow 13-14

❖ **Lyther a Gembra;**

folenn 14

❖ **Omdowl Morek;
Bardhonek Berr;**

folenn 15

❖ **Krowseryow;**

folenn 16

❖ **Trigvaow.**

Peswar Konna-Tir Iwerdhonek, 2 gans Jennifer Capper

Mis-Est ow gour ha my a vyajas dhe Iwerdhon Dyghow. Ha ni ow kodriga yn tre Dingle yth esa hwans dhyn a vysytya an ynysow Blaskett, mes soweth nys o possybyl an kynsa dydh drefenn bos an gewer pur wynsek. An nessa dydh yn tevri o moy gwynsek es dell o an kynsa, ytho nys esa godrik dhe'n ynysow na.

'Ny vern,' ni a brederis, 'martesen ni a yll mos dhe'n Ynysow Skellig dy 'Sadorn.'

Ytho ni a asas konna-tir Dingle ha mos dhe gonna-tir Iveragh ha treveglos Ballyskelligs. Perghenn an 'gweli ha hansel' a bellgewis dhe goweth rag ragerghi godrik yn y skath ternos. Yma dew Skellig, Skellig Mighal ha Skellig Byghan. Skellig Mighal yw 'le ertach an norvys' drefenn bos le managhek kristyon a-varr. Skellig Byghan yw meneghi sethoryon hag ydhyn erell an mor. Skeusennow a'n ynysow a welis a'm kovha a'n lyver 'Ynys Ankow' ha my a omwovynnas mar vysytya Mighal Palmer an ranndir ma kyns skrifa an lyver. Mes, hwi a'n dismygsowgh, pan ethen ni dhe borth Portmagee (po Portmaggie war-lergh den a dhiworth Amerika) an brennyas a leveris bos an gewer re wynsek hag ytho ny via tybyans da mos dhe'n ynysow.

Diswaytyans o hemma ena mes diwettha yth esa astiveryans meur. Ni a dreusas an pons a-dhiworth Portmagee dhe'n ynys Valentia (nys yw henna ynys wir, ytho nys o res mos yn skath, y'n gwella prys!). Y'n rann a-gledhbarth an ynys yma mangleudh leghenn. Leghenn Valentia yw usys rag meur a dhreheviansow dhe les, Chiow an Senedh yn Loundres rag ensampel.

Ni a lewyas dhe'n mangleudh wosa redya bos paloresow y'n ranndir na. Pur yntanys en ni ha ni a viras oll a-dro mes soweth dewbries a dheuth gans ki bywek. Nys esa paloresow yn tevri! Mes ni a erviras vysytya an golowji yn ogas. Hag ow gour owth yskynna yn-mes a'n karr tan ev a grias, 'A nys eus dhe baloresow diwarr rudh ha gelvin rudh?' 'Eus,' my a

worthybis distowgh. Hag yn tevri ottena paloresow yn fyw yn Iwerdhon Dyghow. My a's gwelas yn Lannyust nans yw lies blydhen mes unnweyth. Ytho yn despit dhe'n dalleth a dhiswaytyans, ni a dhrehedhas Kenmare rag an nos, 'Skwith mes lowen', dell leverir.

tressa rann y'n mis a dheu

Kesva an Taves derivas iskessedhek dyskans

An iskessedhek Dyskans a restras agan ethves Dydh rag Dyskadoryon an 5^{es} a vis Du yn Truru hag yth o onan pur sewen herwydh usadow. Yth esa ena a-dro dhe bymp kerneweger warn ugens, y'ga mysk tus a wra devnydh a bub sort a lytherennans. Y'n kynsa le, yth esa dynnargh dhe bub onan abarth an Gesva res gans an gaderyores Polin Prys. Wosa henna, Maureen Pierce a gewsis tamm a-dro dhe by par steusow y hyllir aga havoës.

Mike Tresidder, unn Soedhek Adhyskans Maga, a dhyskas dhyn an skila ha'n fordh dhe skrifa Towlenn Ober rag agan klassow Kernewek dres an vlydhen. Ev a ros dhyn ni ensamplo a dowlennow ober gwrys gans an Bagas Adhyskans Maga. Oll a henna o meur dhe les.

Diwettha, Polin Prys a gewsis dhyn a-dro dhe skrifa Towlennow Dyskansow. Hi a leveris dhyn bos res porres dhyn skrifa towlennow rag pub dyskans rag bos restrys yn ta poken an dyskans a via re hwymm-hwamm ha ny wra an studhyoryon dyski meur. Hi a ros dhyn ensamplo a dowlennow dyskansow - onan rag an kynsa dyskans gans dallethoryon lann hag onan rag an nessa dyskans wosa henna. Ni a omrannas yn bagasow byghan rag dadhla a-dro dhe skrifa towlenn arall po diw rag sywya henna.

Wosa li, ni a besyas gans an ober na, ow pareusi rol a dhaffar a via edhomm anodho rag agan dyskans towlennys hag ynwedh, nebes ahanan a bareusis an daffar y honan. Diwettha, Jenefer Lowe ha Mike Tresidder a gewsis dhyn a dhaffar arall nowydh pareusys gans Maga ha'n Gesva ha'n bagasow erell. Wosa nebes kedhlow moy, ni eth tre, lowen a'n jydh.

Paloresow Spaynek

gans Pat Parkins

Heb mar, hwi oll a welas an erthygel yn An Gannas Mis-Gwynngala a-dro dhe'n 'Kerdh Palores dhe'n Lysardh' hag a-dro dhe baloresow dhe'n arvor kledh yn mis-Du.

Ass o yntanus, gweles agan edhen genedhlek ow treusnija an alsyow ha dyski i dhe neythi war agan morlannow arta, wosa termyn re hir.

Mes, kepar ha'n dus Kelttek aga honan, y kevir an balores ynwedh yn leow erell sowdhanus, dell hevel.

Yn Mis-Gwynngala, my eth dhe Spayn, ow kul dy'goel yn Andalusi¹, a dhygowbarth dhe'n pow na. Unn jydh, ha my ow kwandra ena, war hyns yn mysk an menydhyyow dhe'n Sierra Nevada, distowgh bagas a ydhyn, moy ages ugens aga niver, a omdhiskwedhas.

I a nijas yn kylgh wosa kylgh oll a-dro dhe varrow an menydhow yn ow ogas avel bran vyghan aga semlans, ow synsi aga eskelli ledan erbynn an ebron las, mes ow kul tros nebes haval orth chogha.

Pyth ens? Nyns esa denvyth ena dhe wovynn orto.

I a dhallathas gelwel an eyl dh'y ben² gans kri hir, isella ages brini: ena i a omguntellas yn gis kommolenn, owth hesya yn keth maner avel treysi. Dison, kudhys ens a-dhelergh dhe garrek vras.

My a besyas yskynna an hyns (ha serth ha poes o!). Wosa kwarter our, ha my ow nesa an garrek na, ottensi arta, ow keskerdhes war'n dor.

My re welsa paloresow kyns yn Kernow; diw anedha a'ga sav war als yn ogas dhe Lannyust ha lemmyn my a aswonnis an ydhyn na yn Spayn dhe vos an keth eghenn.

Hemm yw dhe leverir, nyns en vy sur: yn hwir, rudh o aga diwarr mes yth esa neppyth kamm gans aga gelvin.

¹ Spaynek; Andalucía

² 'palores' yw ger benow, mes heb mar nebes a'n ydhyn aga honan o gorow

An nesa seythun, yth esen vy yn tre vyghan yn Serrania de Ronda, neb kans, deg ha dewgens kilometer war-tu ha'n howlsedhes dhe'n Sierra Nevada.

Yma pons ughel yn kres an dre na hag alsyow an menydhyyow oll a-dro. Termyn dhe'n howlsedhes o hag yth esa lies kolomm ow tehweles dhe'n klegeryow may koskens ena dre nos.

Meur ow marth, yth esa yn aga mysk, heb own vyth oll dhe'n dus ha'n daromres oll a-dro, niver bras (deg warn ugens po moy) a baloresow a'ga esedh war an kerrek ha war bynkyow byghan yn-dann an pons.

Yth esens i yn ow ogas hag y'n eur na my a ylli gweles bos rudh aga diwarr ha'ga gelvin ynwedh. Paloresow yn hwir!

Dehwelys dhe Vreten Veur, my a dhiskudhas bos diw eghenn a balores: omma yn Kernow y kevir *Pyrrhocorax pyrrhocorax*, mes yn Europa yma ynwedh *Pyrrhocorax graculus*, rudhwynn aga gelvin ha trigys yn an menydhyyow. Heb dhout, my a welas an eyl eghenn yn an Sierra Nevada.

Didheurek yw, an Romanes a aswonnis diw eghenn: Ovid a skrifas dhe 'monedula', hemm yw 'an huni a elow gwarnyans' ha Pliny a gampoellas 'graculus', hemm a vynn leverel 'bran vyghan'. An eyl yw agan palores kernewek ha'y ben yw an palores rudhwynn hy gelvin.

Ynwedh, an Romanes a leverir a-dro dhe nebonan a glapp re, ev dhe 'glappya avel palores': dell hevel, yth esa meur a baloresow yn termyn eus passys.

My a'm beus lyver a'n nownsegves kansblydhen (*The Birds of Devon*, D'Urban & Mathew, 1892) a gampoell bos, yn termyn esa passys, paloresow a-derdro oll an alsyow dhe Dhewnens yn kettermyn ha Kernow, mes yn eur na boghes drefenn aga bos helghys avel kovro: an dhew awtour ma a leveris bos martesen kopel po dew hwath war an alsyow dhe Dhintagell ha Kastell Boterel.

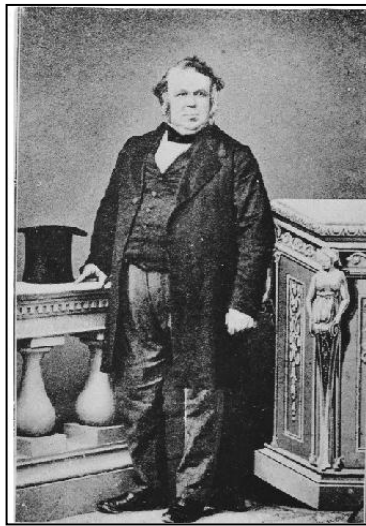
Yn mil, naw kans, dewdhek ha dewgens, awtour '*The Observer's Book of Birds*', S. Vere Benson, a leveris hi dhe vos esel bagas a dus re assaysa gwitha an diwettha neythow yn Kernow rag kuntelloryon aga oyow. Hwedhlow trist, mes

yn agan dydhyow ni, hwedhel lowen wostiwedh.

My o feusik fest yn ta gweles hesyow bras yn Spayn, owth omdhegi yn gis genesik ha my a wayt ni dhe weles bushys dh'agan edhen veurgerys ow treusnija ebron dhe Kernow yn termyn a dheu.

William R. Hicks gans Sarah Cooke

'Budley' Hicks a Vosvenegh

Ha my ow hwithra istori ow theylu, my a dhiskudhas den didheurek, William Robert Hicks y hanow. Ow hanow kyns demmedhyans o Hicks. Yma meur a dus gans an hanow na yn Kernow, mes orgelus ov vy dhe gavoës an den ma war skorrenn ow gwydhenn deylu vy. Ev a driga yn Bosvenegh y'n nownsegves kansblydhen. Den a vri o ev y'n dre na, drefenn y vos soedhek yn konsel an dre hag yn lies kesva leel. Aswonys o ev ynwedh avel rakker ha gesyer.

William Robert Hicks a veu genys yn 1808 yn Bosvenegh, le may feu y das dyskador. Dre vras, skoloryon y das o mebyon an dus jentyl, mes yth esa arghasans skolheygyek rag 'pypmaw boghosek' ynwedh. Adhyskys veu William y'n skol ma. Y leverys y vos skentel yn awgrym kyns oll. Byttegyns, da o ganso gul prattys, hag y gowetha a ros dhodho an les-

hanow 'Budley'. Onan y gowetha o William Molesworth, trigys y deylu yn Pennkarow, chi bras ogas dhe Vosvenegh. Kowetha fyrv ens i der oll aga bywnans.

Wosa ev dhe besya y adhyskans yn Aberplymm, y tehwelis 'Budley' dhe Vosvenegh rag may hylli ev gweres y das y'n skol, mes yn 1833 y ferwis y das. Pypm warn ugens y oes, 'Budley' a dheuth ha bos penndyskador y honan. Onan y skoloryon a leveris ev dhe vos penndyskador tynn, neb a dhannvona an vebyon dhe'n gollwydhek rag kavoes gwel nowydh rag aga hessydhya!

Demmedhys veu ev yn 1834. Elizabeth Squire, y bries, a dheuth a Stoke Damerel ogas dhe Aberplymm. Hag ev ow kwitha dyghtyans an skol, 'Budley' a hwilas nebes soedhow y'n governans teythyek. Wostalleth ev a veu appoyntys dhe Gesva an Withysi. Awos Lagha an Voghosogyon yn 1834, y tegoedhva dhe Gesvaow an Withysi gwitha an dus voghosek yn aga ranndir. Wosa henna, ev a oberas rag Kesva an Karrhyns, dhe les awos bos Bosvenegh war an fordh-veur a-dreus dhe Gernow. Ynwedh y feu ev Skrifennyas dhe'n Justisyow. Yn y vywnans poblek, 'Budley' a dhendilas ger-da avel den sleygh.

Yn 1840 yth hedhis ev dyski y'n skol. Ev a omgemmeras y soedh an poesekka, hag a dhurya der ugens blydhen. Ev a veu appoyntys Governour an Klavji Sen Lawrens, klavji rag muskogyon yn Bosvenegh. Y wreg a omgemmeras mayni an klavji. Seulabrys, y fedha an klavji dyghtys gans an vedhogyon. Yth esa kaletteryow arghansek drefenn na ylli an vedhogyon dyghtya materyow arghansek. Nyns o 'Budley' medhek, yn sur, mes den konnyk a negys o ev. Res o dhodho, avel governour nowydh, dalleth towlargh stroeth ha kartha praktisyow skoellyek. Heb mar, nyns o hemma da gans an vedhogyon. I a grodhvolas yn y geveur dhe Dhesedhek an Muskotter. Wosa hwithrans, an Desedhek a skoedhyas 'Budley'. Derivys veu gans an Desedhek, 'Yma an klavji ma, hag a'n jevo lies kendon bys omma, ow seweni y'n eur ma.' Martesen y talvia dh'agan governans y'n jydh hedhyw mires orth hwarvosow a'n par na yn termyn eus passyes! Nyns yw an vedhogyon pup-prys an gwella tus a negys.

Yn kettermyn ha gwellhe an studh

arghansek, 'Budley' a janjyas tebedyghtyans an vuskogyon aga honan. Moy hweg o ev yn aga hever. Ev a wellhas aga sosten ha prena mebel nowydh ragdha. Ev a wrug gul drehevyansow nowydh ha toemmheans moy effeythus.

Namoy ny res dhe'n vuskogyon koska war weli kala yn bagh dewl. Pan dhallathas 'Budley' yn klavji, y hwelas ev, yn bagh a'n par na, den mus, Daniel y hanow. Yn-dann gewsel orto, 'Budley' a gonvedhas nag o an den mar foll dell leverys. 'Budley' a'n livras ha kavoes ragdho ober y'n klavji, ow maga an hoghes. 'Budley' a gewsi yn fenowgh dhe Daniel, didhanus y lavarow. A dermyn dhe dermyn, lavarow Daniel a vedha gorrys yn hwedhlow 'Budley'.

Yth esa dhe 'Budley' gnas hwarthus. Den berr ha berr o ev, y dhewlagas ow terlenri yn bejeth ledan. Y gonna tew a grena hag ev ow hwerthin. Da o ganso hwedhla. Ev o rakker a vri, yn unn dhevnydhyas rannyeth kernewek. Dynnerghys o ev avel gwester yn meur a jiow a dus jentyl. Keffrys ha hwedhla, ev a wodhya seni krowd. Y hyllir dismygi 'Budley' owth omLOWenhe y'n stevell ilow yn Pennkarow gans y goweth William Molesworth. Yn hel an dre Vosvenegh, yth esa goelyow ilow, le may seni an dhew goweth y'n bagas ilow.

Treweythyow y vyajya ev dhe Loundres gans kernowyon erell rag avonsya negysyow kernewek. Wosa kinyow da, 'Budley' a wre hwedhla herwydh usadow. Soweth ny ylli an drigoryon a Loundres y gonvedhes yn ta drefenn ev dhe gewsel yn rannyeth kernewek.

Yn 1860 yth omdennas ev. Nyns o ev saw 52 bloedh, mes ev re restersa gober omdennans. Dell hevel, yth esa hwans dhodho kemmeres brassa rann yn governans teythyek. Der an blydhynyow a sywyas, ev a operas war gamm a-barth Konsel an Dre Bosvenegh, hag yn 1865 etholys veu avel mer an dre. Soweth y ferwis ev yn 1868, tri-ugens y bloedh. Wosa y vernans, an drigoryon a Vosvenegh a wrug gorra fenester-kov ragdho yn eglos Bosvenegh, awos y wonis a-barth an dre.

Ny wrug 'Budley' skrifa y rakkow vytholl. Byttegyns, gwynn agan bys, ni a yll redya nebes anedha yn lyver gans William Collier, 'Hwedhlow ha Lavarow gans William Robert Hicks a Vosvenegh'. Awos aga bos skrifys yn

rannyeth, kales yns dh'aga threylya yn Kernewek, yn unn witha sawer gwir. Mes ottomma blas a'y hwedhlow hwarthus.

'Yth esa pronter yowynk ow tyski dhe nebes mebyon yn Skol Sul a-dro dh'aga dever yn kever aga herens.

'Pandr'a dylydh jy dhe'th mamm?' a leveris ev dhe neb mab byghan.

'Ny dalav vy dhedhi travyth drefenn na wrug hi nevra ri dhymm travyth yn kendon,' a worthybis an maw.

'Hi a'th gwith ... pandr'a wra hi ragos?' a besyas an pronter.

'Treweythyow hi a wra ri dhymm hwatt y'n bejeth ha leverel dhymm dhe vos dhe ****!

Bardhonek Berr gans Philip Chadwick

Kommendyans

Ebron ow tegynsywa taran a dhineythis kanmmneves an moyha golow re welsen bythkweth. An liwyow a dhros dhe'm brys perthyansow, hedorr der oes. An gammneves, hedorr hy honan, a dhiliwas yn lent ow kasa natur afyns ha kovyow dh'aga derivas.

Ny a wra dannvon an kevres ha sowsneg ha kernewek dhe dhyllor yn skon.

Treyls gans Philip H.B.Chadwick gans kummyas Rita Thompson a'y hevres '*Fragile Rainbow*'.

GLASRUDH

Glasrudh dhiworth kamneves

Kevys war grugegi, prasow ha keow,

Prederow-pronter, askall, mellyon

A dhasson liw ryal ha fethus

Gwedhrys dhe liw moy medhel orth dydhyow

howlyek toemm.

Peldroes gans Stephen Gainey

Peldroes: dyffransow yntra Breten Vyghan ha Breten Veur

My res eth dhe lies fytt peldroes y'm bywnans, yn arbennik pan en vy studhyer yn Loundres nans yw lies blydhen.

Lemmyn yma ow mab ow skoedhya West Ham, ha dre jons, an kethsam para y hwren vy mos dhe vires orth an moyha pan en vy yn Loundres. Ni a dhe Upton Park yn Loundres pub seson rag mires orth fytt West Ham.

Ytho yth esen ni yn Breten Vyghan yn Pask nans yw nebes blydhnyow hag yth esen ni ow godriga ogas ha Roazhon (*Rennes*).

Yth esa Roazhon yn kynsa Liga Pow Frynk war-barth ha'n Oriant y'n termyn na (yma Brest gansa lemmyn – tri a'n ugens bagas kynsa Liga Frynkek yw Bretonek!) Yndellma yth esa chons da rag mires orth fytt peldroes a nivel ughel yn bro Geltek, dihaval ha Kernow.

Hanow an bagas peldroes yw Sportva³ Roazhonek yn hwyr, yma an ger 'sportva' yn lies hanow bagasow Frynkek.

Kyns mos dhe Vreten Vyghan, my a assayas prena tokynyow warlinenn mes heb chons, yma le war'n gwasva rag prena an tokynyow mes ny ylli aga frena, ytho res o dhymm aga frena pan esen ni yn Breten Vyghan. Ple dhe brena an tokynyow ytho? Ottomma an kynsa dyffrans ynter fytt bretonek ha predennek: Wel, keffrys ha'n gwerthji sportva y hyllir aga frena yn ughvarghas *Leclerc* (kepar ha *Tesco Extra!*) yn Redon. An kynsa dydh a'gan dy'Goel yth en ni dhe *Leclerc* rag prena agan prenasow keffrys ha tokynyow fytt peldroes!

Dy'Sul y hwrug vy kavoes park kerri an sportva war vappa ha war fordh yth esen ni. Devedhys a-rag an park kerri yth en ni sowdhenys – park kerri heb kost o! Ha ryb an sportva ynwedh!

Wosa kerdh berr (a-hys hyns war lann avon Vilaine) yth esen ni ena. Yth esa stallow 'merguez'⁴, yn le 'ki toemm'.

Yth esa lies ermin war arwoedhyow oll a-dro an sportva hag yth esa lies baner bretonek ow nija oll a-dro. Yma ermines war an krysyow Roazhon ynwedh ha'n krys a-ves yw kepar ha'n gwynn ha du Bretonek

My a verkyas fos gans fosskrif gans baner Kernewek warnodho. Henn o tre kowethas skoedhoryon henwys 'Ultras'. Yma moy es tri bagas 'Ultras' yn Roazhon: 'Roazhon Celtic Kop' a dhelergh an gol yn terras 'Ouest France' yma an re erell a dhelergh an gol yn terras 'Tre Roazhon': 'Kop Allez Rennes' (Kop ke yn rag Roazhon) ha 'Unvez Kelt' (Unnses Kelt).

Nyns ov vy sur a-dro an bagasow na (nans yw lies blydhen bagasow Ultras o skoedhoryon freudhek dre vras dell dybav). Yth ons i desedhys yn leow diahaval y'n sportva, ha moy bywekhes yns i agas bagasow predennek, wel, a-ji dhe'n sportva dhe'n lyha. An klub a skoedh an bagasow na dell hevel, gans kampoell war aga gwasva h.e. An bagasow ma a wra ordena vyaj dhe fytt a-ves, kepar ha kowethas skoedhoryon yns i.

Mos dhe'n gwerthji sportva a wrussyn ni nessa. Ev o byghanna ages an gwerthji Upton Park mes moy kostek o!

Yn lost a'n gwerthji rag prena lienyow konna, skethow gwynn ha du gans ermines, y hwelis towlenn fytt, mes arta yth esa marth dhymm a'n kost (tri feuns deg diner ha dew-ugens orth Upton Park!). Nyns esa hi mar dew ages an towlennow predennek mes yth esa kedhlow lowr ynni.

³ Frynkek *stade*

⁴ *merguez*: eghenn a selsik a dhevedhyans north-afrikanek

Wosa henna ni a wrug kerdhes adro a-der an sportva hag yth esa skoedhoryon an fytt arall ow kerdhes gans baneryow hag erell heb kudynn. Ena my a wrug konvedhes – ny wrug vy gweles gwithyas-kres vyth oll, pur goynt!

Lemmyn res o dhyn kavoes agan kadoryow – yn kynsa le res o dhyn treusi linenn dhiogeledh - moy es hwilas sagh o, hwilas korf leun dre dorn o! Wosa ena kales o dhe gavoes an kadoryow – yth esa kevres niverow parow ha wosa dibarow – ow kemmysyka! Wosa an tressa assay ottensi! Yth esa tus a oes moy koth ages orth fyttow predennek, y'm breus vy, ha moy a dhewden.

Yth esa an skoedhoryon a-ves yn kornell a'n terras yn aga howell, dihaual es sportva predennek a-gynsow, wosa an droglamm.

Yth esa an tri bagas 'ultras' ow keurgana, aga baneryow ow gwevya – ha pyth o henna? Baner Kernow y'ga mysk!

An fytt a dhallathas dhe 9 eur awos an bellwolok, moy diwethha agas Breten Veur.

Nyns esa travydh dihaual yn fytt y honan heb mar, mes yth esa moy ow hwarvos yntra an den gans ughelgowser ha'n bush. Yth esa moy a wrians yn bagasow ultras es yn sportvaow predennek.

Ha'n fytt gorfennys, Roazhon a waynyas 3-0, ogas dhe 11 eur o ha res o dhyn kerdhes dhe'n bark kerri. Yth esa bush bras a dus mes heb kudynn vyth. Lowen ens i, heb mar, mes kosel o an lost dhe dreusi an avon – yth esa tenwennow war an pons – gwynn agan bys!

Ni a wrug kavoes agan karr ha ni a asas an bark kerri heb kudynn – a-der gortos berr y'n lost – mes yn skon yth esen ni war an dhiwfordh dhe vos tre.

Pur dhiwedhes o ha skwith en ni mes gorthugher didhanus ha didheurek o.

Servis Stoel

Eglos Lannystli (*Gulval*), dy Sul an 8^{ves}
a vis-Genver 2012 dhe 3 eur.

Pella derivadow diworth: an Rev. Jane
Kneebone, Chaplen Gorsedh Kernow,
☎ 016537 873135

Nawbedrek

A yll'ta dismygi an ger a naw lytherenn? Py lies ger a moy es 3 lytherenn a yll'ta kavoes, res yw dhis devnydhya pub lytherenn unnweyth yn pub ger ha res yw dhis devnydhya an lytherenn yn kres an pedrek yn pub ger.

L	R	E
Y	L	Y
O	T	W

Gorthyp mis-Kevardhu: **komunyans**

Orain Luaidh
gans Ywann Byghan
(agan kesskrifer arbennik albanek)

Dres oll an norvys, ha nans yw lies kansblydhen, tus re wias aga gwias a wlan. Y'n ynysow Hebrides, y hwiir hwath an gwias ma dre dhorn, yn le dre jynnow. An gwias an moyha talvesys ena yw gwrys y'n ynys Harris, hag yw henwys ena *An Clò Mòr* (An Gwias Meur) po *An Clò Hearach*. Rag dendil y arwoedh-kenwerth dhiblans a'n bel an norvys, yth yw res bos an gwians gwrys dre dhorn y'n ynys Harris po yn ynys arall *na Innse Gall* (a'n ynysow Hebrides). Rann an askorrans ma yw krevheans ha tewheans an gwias, henwys yn Sowsnek 'waulking', po 'fulling' po 'tucking',

mes yn gwydhelek-albanek avel *luadh*. Gwrys yw an hwel ma yn unnik gans benynes, hag i a gan ilow kevrennek meur y vri dres an hwel, hag yw henwys *òrain luaidh*, po ‘waulking songs’.

Gwia dre dhorn a wrons an gwlan nedhys war *beart-fhìghe* po fram-gwia, hag a drig y’n soler po yn krowji. Ha’n gwias kowlwrys, i a’n gwlygh yn lin hag yw henwys *màighstir* (kemmysk) rag kortesi, mes *mun* (pisas po urin) yntredha aga honan, awos bos pisas gwer an moyha devnydhys (pisas benynes nys yw krev lowr, dell hevel). Wosa segians hir, i a wra dorna an gwias war formys a brenn rust rag y grevhe, rag y dewhe, ha rag fastya an liwans. Hem yw an *luadh*, ha hwel fest kales ha plosek yw. Esedhek *luadh* a dal eth, dek po dewdhek benyn hag a bes peswar owr ha moy. Wosa an *luadh*, i a wor an gwias yn gover rag y lanhe - myns bras a dhowr yw res rag eskeas an ammonia ha’n kymygennow erell. Awosa, i a wor an gwias war fos hir rag krina.

Yn Kembra, yma lies hanow-tyller hag ynno an ger *pandy*, hag a styr tyller po melin ‘*tucking*’ (troghya yn Kernewek), ha, heb mar, yma agan Tuckingmill ogas dhe Gammbronn. Yn Pow Sows, an framyow-krina bras o henwys ‘*tenters*’, ha styr derowel an lavar ‘*to be on tenterhooks*’ o ‘gortos yn mes rag krina’.

An ger kemmyn rag ilow heb keveylyans yn Alba yw *port-a-beul*, hag a styr ‘ilow an min’, mes yma diw eghenn: *ceol* a styr kanow (*òrain*) po ilow kenys, ha *cainntearachd* a styr an melodiow ha’n geryow kenys (kepar ha *harum dee*, *horum do*) may tysk piboryon aga thonyow nowydh. Kanow an *luadh* a dhalleth yn-lent, mes i a dheu ha bos skaffa ha moy resyek ha’n hwel ow mos yn-rag. Anfeus yw kana an keth kan diwweyth dres an esedhek-hwel hir, ytho pur hir yw an kanow yn fenowgh, gans burdhen sempel ha dasleverys, hag yw henwys *séisd* yn gwydhelek-albanek. Lies ger an *séisd* yw syllabennow heb styr kepar ha *ho ro* po *ho beag oro*. Rag esya an kenys, oll an benynes a gan an *séisd*, mes unn venyn, kor ha kor, a gan pub gwers. Otomma rann *òrain luaidh* hengovek a Harris:

Séisd : (Burdhen)
Ho o ro, ‘ille bhig,

Ho o ro, meppyk byghan,
‘Ille bhig bhòidhich
Meppyk byghan teg,
Ho o ro, ‘ille bhig.
Ho o ro, meppyk byghan.

Rann 1 (Gwers 1)
Théid sinn chun na bainnse
Ny a wra mos dhe’n demmedhyans
Bidh cainntearachd is ceol ann
Y fydh *cainntearachd* ha *ceol* ena

Rann 2 (Gwers 2)
Théid sinn chun na buaile
Ny a wra mos dhe’n buorth
Bidh crodh is laoigh òg ann
Y fydh bughes ha leughi yowynk ena

Rann 3 (Gwers 3)
Théid sinn gu taigh Màireid
Ny a wra mos dhe ji Margaret
Bidh iad ri luadh a’ chlò ann
Y fydhons ow *luadh* an gwias ena

Rann 4 (Gwers 4)
Théid sinn chun na tràghad
Ny a wra mos dhe’n treth
Is ruithidh sinn gun bhrògan
Ha ny a wra poenya heb eskisyow

Drolla Hengovek gans Ken George

Lowena ha’n Aval Rudh

Y’n termyn eus passys, yth esa trigys yn Pennsans mowes henwys Lowena, hwetek bloedh hy oes. Pub blydhen y hworta gans mall an 31^{ve}s mis-Hedra. An jydh na yw Goel Alan. An jydh na yth eth hy mamm dhe’n gwerthji rag prena avalow.

Devedhys tre, an vamm a ros dhe bub flogh aval rudh bras. Ny wrug Lowena dybri hy aval. Hi a’s lentras. Pan eth dh’y gweli, hi a worras an aval yn-dann hy fluvek. Govenek a’s tevo may fedha owth hunrosa a’n gwas a dhemmedhsa ganso. An usadow ma yw hengov Kernewek, dres oll y’n Howlsedhes.

Lowena a's teva hunros. Yn hy hunros yth esa a'y sav yn kres kylgh a veyn bras. Yn lent y tallathas donsya. Mes tromm y trebuchyas ha koedha dre dewolgow. Difuna a wrug. Ny welsa hy gour a'n termyn a dheu.

Ternos yth o Kala' Du. An jydh na yma an Gernowyon ow prederi a'ga hendasow. Gans hy theylu yth eth Lowena dhe'n ynkleudhva. Hi a worras bleujennow war vedh an hendasow. Pan dheuth kowetha hy herens ha klappya gansa, y teuth Lowena ha bos skwithys. Hi a wandras a-dro. Yth esa meyn-bedh vras a-dro dhedhi. 'Hemm yw kepar ha'm hunros' a brederi hi.

A-dhesempis y koedhas arta, ha degea hy dewlagas. Pan y's igoras, y hwelas gwas yowynk teg. Esa hi owth hunrosa arta? Nag esa. An yonker brav a weresas dhe Lowena dhe sevel a'y sav. 'Gonn meur ras dhis,' yn-medh hi.

Yn kosel y kerdhas hi bys dh'y herens, ow prederi orth an hunros ha'n aval. Mis-Du yth o, ha'n gewer loes ha kommolek. Mes rag Lowena, dydh nowydh splann re dardhsa.

Arloedh an Bysowyer treyls gans Jerry Jeffries

Arloedh an Bysowyer (*Lord of the Rings*) gans J.R.R. Tolkien, Chaptra Onan treyls dhe Gernewek gans Jerry Jeffries. Drefenn y vos hir, dyllys vydh Chaptra Onan yn An Gannas yn hwegh rann. Pella derivadow a-dro dhe rannow erell an hwedhel a-dhiworth Jerry.

1

Pan leveris Mester Bylbo Bagyns a Bag End ev dhe solempnya wosa termyn berr y gansves hag unnek pennbloedh gans kevywi a veuredh arbennik, yth esa keskows ha gwaytyans meur yn Hobyton.

Pur wolusek ha pur goynt o Bylbo, hag ev re beu aneth an Shayr dre dri ugens blydhen, a-dhia y dhisomdhiskwedhyans notyadow ha dehwelans anwaytys. An rychys re dhros ev a-dhiworth y dravalans re dheuth ha bos henhwedhel teythyek, ha krysyes o yn efan,

pynag o leverys gans an dus goth, an vre dhe Bag End dhe vos leun a gowfordhow stoffys gans tresor. Ha mar nyns o henna lowr rag gerda, yth o ynwedh y gris hirhas rag gul marth. Termyn eth yn-rag, mes dell hevel hi a wrug boghes effeyth orth Mr Bagyns. Dhe dheg ha peswar ugens bloedh ev o namnag an keth ha dhe dheg ha dew ugens. Dhe nownsek ha peswar ugens bloedh i a dhallathas leverel ev dhe vos gwithys yn ta; mes anjanjys a via nessa. Yth esa nebes dus a shakya aga fenn hag a omgybi henna dhe vos re a neppyth da; yth o anewn dhe vos dhe nebonan yowynketh bys vykken (dell hevel) keffrys ha rychys heb finwedh (dell o leverys).

'Res vydh dhe dyli,' i a leveri. 'Nyns yw genesik, hag ahwer a wra sywya!'

Mes bys yn termyn na, ny dheuth ahwer; ha drefenn bos Mr Bagyns hel gans y arghans, yth esa mynnes dhe vrassa rann a dus dhe ava y goyntyri ha'y jons da. Ev a wrug godriga orth y neskerens (marnas an Sakvyl-Bagynsyow), hag ev o da gans meur a hobytow a'n teyluyow boghosek ha heb bri. Mes nyns esa kowetha nes dhodho, bys pan dheuth ha bos nebes a'y genderow yowynkka tevesik.

An kottha a'n re ma, ha'n gwella gans Bilbo, o Frodo Bagyns yowynk. Pan dhrehedhas Bilbo nownsek ha peswar ugens bloedh ev a gemmeras Frodo avel er, ha'y dhri dhe driga dhe Bag End; ytho an govenek a'n teylu Sakvyl-Bagyns o terrys wostiwedh. Dre chons, yth esa an keth pennbloedh dhe Bilbo ha Frodo, 22^{ens} a vis Gwynngala. 'Y fia da ty dhe vones ha triga omma, Frodo ow chett,' yn-medh Bilbo unn jydh; 'yndellma, ni a yll solempnya agan pennbloedh war-barth yn attes.' Dhe'n termyn na, Frodo o yonker hwath, yn oes dibreder ynter flogholeth ha 'devedhyans a'y oes' dhe drydhek warn ugens bloedh.

Dewdhek blydhen moy a dremenas. Pub blydhen an Bagynsyow re wrug kevywi-pennbloedh kesunys pur vywek dhe Bag End; mes lemmyn godhvedhys o neppyth re arbennik dhe vos devisys rag an kynyav na. Bylbo a via kans hag unnek bloedh, oes pur ughel rag hobyt (ny wrug an Tuk Koth y honan drehedhes moy ages 130); ha Frodo a via trydhek warn ugens, niver poesek: an jydh a 'devedhyans a'y oes'.

Tavosow a dhallathas klappya yn Hobyton ha Baywoter; ha kyhwedhlow yn kever an hwarvos ow tos a dravalans oll a-dreus an

Shayr. An istori ha gnas a Vr Bylbo Bagyns a dheuth ha bos an penn-mater a geskows; hag yth esa an kovyow-tremenys an werin kottha yn dann gorholedh wolkomm distowgh.

Nyns esa nagonan gans goslowysi moy attendyadow es Ham Gamji koth, henwys yn efan an Gafer. Ev a ylli bos kevys dhe'n Prysken A Idhyow, tavern byghan dhe'n fordh Baywoter; hag ev a gewsis gans skentoledh aswonnys, drefenn ev dhe vaga an lowarth dhe Bag End dres dew ugens blydhen, ha re weresas Holman koth y'n keth soedh kyns an termyn na. Lemmyn, yth esa y gevalsyow ow tos ha bos diwedhyn, ha'n soedh o gwrys dre-vras gans y vab yowynkka, Sam Gamji. Tas ha mab o kerens krev dhe Bylbo ha Frodo. I a driga war an vre hy honan, dhe niver 3 Rew Bagshot nebes a-woeles dhe Bag End.

'Hobyt-jentyl pur hweg ha kortes yw Mr Bylbo, dell leveris vy pub termyn kyns,' an Gafer a dhiskleryas. Gans gwirder meur: Bylbo o pur gortes orto, orth y elwel 'Mester Hamfast', hag ow kovynn orto yn sad yn kever maga losow kegin - yn kever an mater a 'wreйдhenn', avalow-dor yn arbennik, an Gafer o aswonnys avel penn-skiansek gans oll y'n gentreveth (ha ganso y honan).

'Mes pyth yn kever an Frodo ma a drig ganso?' a wovynnas Nowks Koth a Baywoter. 'Bagyns yw y hanow, mes ev yw moy es hanter Brandibuk, dell yw leverys. Ny wonn prag y hwilsa neb Bagyns a Hobyton gwreg pell dheves yn Bukland, le may ma tus mar goynt.

'Ha nyns yw marthus i dhe vos koynt;' yn-medh Dadi Toufut (kentrevak a'n Gafer), 'i a drig dhe'n tu kamm a'n avon Brandiwayn, hag erbynn an Koes Koth. Henn yw le tewl ha drog mar pe hanter an hwedhlow gwir.'

'Henn yw gwir Dadi!' yn-medh an Gafer. 'Ny drig an Brandibukow a-ji dhe'n Koes Koth; mes tus koynt yns i, dell hevel. I a wari gans skathow war an avon vras na - ha nyns yw henna naturel. Nyns yw marthus ahwer dhe sywya dell leverav. Mes, kyn fe henna gwir, Mr Frodo yw hobyt yowynk hweg. Haval orth Mr Bylbo yn hwir, ha dre moy es semlant. Yth yw gwir y das dhe vos Bagyns. Hobyt onest ha reowtadow o Mr Drogo Bagyns; nyns o meur a nowodhow anodho, bys yn ev dhe vos beudhys.'

'Beudhys?' a leveris neb lev. I re glewas henna ha kyhwedhlow tewla kyns; mes yma passhyon rag istori-teylu dhe hobytow, ha

parys ens i dhe glewes yn y gever arta.

'Wel, dell leverons,' yn-medh an Gafer. 'Mr Drogo, ev a dhemmedhis gans Mestresik Prymula Brandibuk. Hi o kynsa keniterow dh'agan Mr Bylbo war tu ha'n vamm (hy mamm o myrgh yowynkka an Tuk Koth); Mr Drogo o y nessa kenderow. Ytho Mr Frodo yw y gynsa ha nessa kenderow removys unnweyth y'n eyl fordh po hy ben, dell leverir. Hag yth esa Mr Drogo ow triga dhe Hel Brandi gans y hwegron, Mr Gorbadok koth, dell wrug ev lieskweyth wosa y dhemmedhyans (yth o da ganso boes da, ha yth esa dhe Gorbadok koth 'moes hel'); hag ev e roevya war an Avon Brandiwayn; ev ha'y wreg a veu beudhys, ha Mr Frodo flogh hwath.'

'My re glewas i dhe vones war an avon wosa koen y'n loersplann,' a leveris Nowks Koth; 'hag yth o poesedh Drogo a sedhas an skath.'

'Hag y klewis evy hi dh'y herdhya y'n dowr, hag ev a'y dennas a-ji war y lergh,' yn-medh Sandiman, meliner Hobyton.

'Ny dal dhis krysi yn oll a glewydh, Sandiman,' a leveris an Gafer, nyns o an meliner da ganso. 'Nyns yw res kows yn kever herdhya ha tenna. Skathow yw tykli lowr rag an re a esedh ynna yn kosel, heb hwilas skila anken arall. Yn neb kas: yth esa Mstr Frodo omdhivesys ha gesys yn mysk an Brandibukow koynt, ev a veu megys yn Hel Brandibuk. Le haval orth koneri dell hevel. Nevra nyns esa le es neb kansow a neskerens gans Mester Gorbadok Koth y'n le. Nevra ny wrug Mr Bylbo hwekter brassa es dri an chett dhe driga yn mysk tus reowtadow.'

'My a dyb y vos skwat drog rag an Sakvyl-Bagynsyow ma. I a dybis i dhe synsi Bag End, pan wrug ev gasa ha pubonan a dybis ev dhe vos marow. Hag ena ev a dhewelis hag a worhemmynnis orta mos yn-mes; hag ev a bes ow pywa ha bywa, ha nevra ny wra y semlant dos ha bos kottha unn jydh, re bo ev bennigys! Hag a-dhesempis ev a wra er, hag a wra dhe'n paperyow oll yn ewn. Ny wra an Sakvyl-Bagynsyow gweles a-ji dhe Bag End lemmyn, dell fydhir.'

'Yma bern bras a arghans kudhys ena, dell glewav,' yn-medh estren, godrager dre negys a-dhiworth Michel Delving y'n West-Fardhing. 'Oll gwartha a'th vre yw leun a gowfordhow stoffys gans arghow leun a owr hag arghans, ha

jowelys my re glewas.’

‘Ty re glewas moy es dell allav vy afydhya,’ a worthybis an Gafer. ‘Ny wonn travyth yn kever jowelys. Mr Bylbo yw hel gans y arghans, ha dell hevel nyns yw fowt anodho; mes ny wonn travyth ’dro dhe gowfordhyans. My a welas Mr Bylbo pan wrug ev dehweles, nans yw ’dro dhe dri ugens blydhen, pan esen vy chett. Nyns o termyn hir wosa my dhe dhos ha bos gwas dhe Holman koth (ev o kenderow ow thas), ev a’m worras dhe Bag End rag gweres orto lettya tus stankya ha treuspassya oll a-dreus an lowarth ha’n gwerth ow hwarvos. Hag yn mysk a’n bywder oll Mr Bylbo a dheu yn-bann an vre gans hobi ha nebes saghow kowrek ha nebes arghow. Nyns eus dout dhymm i dhe vos leun a dresor ev dhe gavoës yn tiryow estrenyek, leow may ma menydhyyow a owr, dell leverons; mes nyns o lowr dhe lenwel kowfordhow. Mes ow chett Sam a via godhvos moy ’dro dhe henna. Yma ev a-ji hag yn mes a Bag End. Yma mall bras ganso a hwedhlow a’n dydhyow koth, ev a woslow orth hwedhlow oll Mr Bylbo. Mstr Bylbo re dhyskas orto y lytherennow – heb mynnes drog hwi a gonvedh, ha ny vydh drog dredho dell waytyav.

‘Elfow ha dragones! y leverav orto. Kowlennow hag avalow-dor yw gwell ragov ha ragos. Na dheu ha bos kemmyskys yn negys tus gwell agesos, poken ty a wra kavoes anken hag yw re vras ragos, my a leveris orto. Ha my a lavarsa an keth dhe dus arall,’ ev a geworras gans golok orth an estren ha’n meliner.

Mes nyns o geryow an Gafer krev gans y woslowysi. An henhwedhel a-dro dhe rychys Bylbo o stag re gales yn brysyow henedh yowynkka a hobytyow.

‘Mes gwirhaval yw ev dhe geworra dhe’n bern a dhros ev yn kynsa,’ a dhadhlas an meliner, ow ri lev dhe dybyans kemmyn. ‘Yma ev a-ves a dre lieskweyth. Ha dell welyn, tus ankoth a wodrig orto: korryon ow tos dhe nosweyth, ha’n pystrier koth na, Gandalf. Ty a yll leverel pynag yw da dhis, Gafer, mes Bag End yw le koynt, ha’n dus ena yw koyntta.’

‘Ha ty a yll leverel pynag yw da dhiso jy ’dro dhe draow ma na gonvedhydh kemmys ha skathow, Mester Sandiman,’ a worthybis an Gafer, an meliner o gweth ganso es dell o usys. Mars yw henna fara koynt, res yw dhyn moy a goyntedh ’dro dhe omma. Yma nebes dus ma na brofsens dhe goweth pinta korev, mar trikka ev

yn toll gans fosow a owr. Mes i a wra traow yn fas dhe Bag End. Sam a lever pubonan dhe vos gelwys dhe’n keywi, hag y fydh rohow, rohow rag oll – an mis ma yn hwir.’

Flogh an Spyrysyon gans Mary Sutcliffe

An hwedhel ma yw treyls hag amendys a-dhiworth ‘*Cornish Ghosts and Legends*’ a-dhiworth ‘*Traditions and Hearthside Stories of West Cornwall*’ gans William Bottrell.

Unnweyth yn termyn a’n drevas, yth esa benyn ow triga ogas dhe Garnbre, Jenny Tremayne hy hanow. Dohajydhweyth, ha tus ow trevasa y’n gwelyow, Jenny a vronnas hy baban, y vaylya yn gwarlenn ha’y worra y’n kowell lesk dhe goska. Ena hi a fistenas yn-mes dhe’n pras le may hworfennas oberwesyon an dreveth ow mysi hag ena treghi an penn-yar. An penn-yar a veu kelmys; an wesyon a dewlis aga krommanow orto; ena i a veu rynnys yn tri bagas. An kynsa bagas a armas ‘Pyth eus genowgh?’ An nessa a armas ‘Yma ev genen’ ha’n tressa a armas ‘An penn-yar! An penn-yar!’

Jenny, prederus a-dro dh’y baban y’n chi y honan, ny wortas an keywi, mes eva gwedrenn a gorev, kemmeres hy thesenn trevas ha fistena dhe-dre.. Mes ena, pan igoras hi an daras, hi a welas an kowell lesk domhwelys. Yth esa kala’gweli war an leur mes ny allas hi gweles an baban. Jenny a hwilas oll a-dro dhe’n stevell; hi a dhomhwelis an kadoryow ha gwakhe an amariow. Wor’tiwedh, hi a hwilas yn korn an keunys; ena, a-dryv an fardellow a dowargh hag eythin, hi a gavas hy flogh, ow koska fest yn ta.

Hi a’n drehevis ha degi dhe’n gweli. Tewal o an stevell ha ny welas hi an baban yn kler, mes ternos vyttin, dell hevel dhedhi, yth esa neppyth koynt ganso yn neb maner. Yaghus o ev, mes pur nownek. Ev a vynna bronna dres oll an termyn, mes byttegyns ev a dheuth ha bos moy ha moy tanow. Ev a oulya avel bleydh mar nyns e taklow herwydh y hwans hag a vynna pup-prys bos dalghennys yn diwvregh Jenny po dybri kowl.

Yndella an Gwav a bassyas, an flogh moy tanow ha Jenny moy skwithhes. Meur a dus a shakyas aga fenn ha leverel an dus vyghan dhe wul pratt warnedhi. ‘Y tal dhis kemmeres an flogh dhe Buth an Chapel kettell dheu mis-Me,’ yn-medh hy howethesow.

Ytho, an kynsa dy’Mergher yn mis-Me, Jenny a dhug an flogh dhe Buth Chapel Uny. Ena hi a’n troghyas dres an dowr dhiworth an Howldrehevel dhe’n Howlsedhes hag ena hi a’n draylyas war lenn a-dro dhe’n puth, teyrgweyth erbynn an Howl. Ny wodhva Jenny wosa unn seythun mars o an flogh gwell, mes, byttegyns, an nessa dy’Mergher hi eth dhe’n puth arta. Pur lowen o an flogh pan dhallathas Jenny an kerdh ha da o ganso marghogeth war hy skoedh a-dreus goenyow ha breow dhe’n le may hwrug Jenny an keth devosel arta.

An tressa dy’Mergher hi a wrug glaw, mes Jenny a erviras mos dhe Japel Uny, may hallo hi diswul hus an dus vyghan war hy flogh. Jenny a worras an flogh war hy skoedh hag ev ow dalghenna hy gols rag omberti, hag i a dravalys erbynn glaw ha gwyns. Da o an tewedh gans an flogh, dell hevel, hag ev a skrijas avel kenys an kulyek pan o pur ughel an awel.

I a dhrehedhas Karnbre hag yth esens ow passya nebes kerrek bras ogas dhe’n woen pan glewas Jenny lev owth usa

‘Tredrisergh, Tredrisergh!
Dha wreg ha fleghes a’th tynnergh.’

Pur varthys o Jenny drefenn na allas hi gweles denvyth yn ogas. Ha hi owth hedhi, an kroadur byghan war hy skoedh a grias,

‘Ny wrav fors rag gwreg ha fleghes,
Degys ov vy ha fest yn ta megys.’

Dyegrys dres eghenn o Jenny ow koslowes an pyth a heveli bos flogh ow kewsel avel den a-dro dh’y wreg ha fleghes. Jenny a boenyas dhe-dre skaffa galla, an kroadur byghan ow krabalyas hy honna yn browagh. Hi a hedhis ogas dhe nebes krowjiow yn treveglos Bre ha tewlel an flogh war gals a gala. Hy howethesow a dheuth ow poenya dhe wovynn pyth re hwarvsa ha hi a dherivas dhedha an pyth a leveris an flogh.

‘Ogh!’ yn-medh unn venyn. ‘Ny leveris vy dhis; an flogh na yw gesys gans an spyrysyon

hag i a gemmeras a-ves dha flogh dha honan. Mir orth an hager kroadur – nyns yw henna flogh kristyon.’

‘Lemmyn,’ yn-medh an kottha benyn,’ feusik osta – my a yll displegya dhis fatell gerthydh dha ji dhiworth an kroadur fyslek ma ha daskavoes dha flogh keresik dha honan. Y tal dhis gorra an flogh yn-dann yet an gorflann yn howlsedhes ha’y asa ena. Res yw dhis gortos mes a wel hag a glewans bys yn hanternos. An brassa rann a dermynyow herwydh usadow, an kroadur a vydh kemmerys a-ves ha’n flogh ledrys a vydh restorys yn y le.’

An benynes a Vre a erviras assaya an towl ma ha leverel dhe Jenny bos res dhedhi gul yndella. I a worras an flogh war dhor yn-dann yet an gorflann, le may hworwedhas ev yn leys. Ena ev a dhallathas oulya mar ughel mayth o ev klewys yn plas an Skwier. Gwreg an Skwier, Mestres Ellis, a dheuth dhe aswonn an pyth esa ow hwarvos.

‘Mestres,’ yn-medh Jenny, ‘Hemm yw kroadur gorhenys gesys yn ow chi pan ladras an spyrysyon ow flogh ow honan. Oll ow hentrevogesow a woer an boekka ma dhe driga yn ow chi ow skrija hag ow sugna heb tevi mann, yn le ow flogh kuv gwir.’

Mestres ha Mester Ellis o Methodydhyon sansel ow krysi bos aga dever dhe dhyski an bobel dyskas Kristyon gwir. Mestres Ellis a worthybis, ‘Nyns eus kroadur mann kepar ha ‘boekka’. Nyns eus spyrysyon neb a lader fleghes. Hemm yw dha flogh gwir. Kemmer an flogh truan dhe-dre; mag e fest yn ta; na as e y’n kowell lesk dres oll an jydh, ha mars eus edhomm, my a wra dannvon dhis an medhek.’ Ha dhe’n benynes oll yn-medh hi, ‘A-vorow an Skwier a wra dos dhe gewsel orthowgh hwi oll.’

An benynes ny akordsons gans Mestres Ellis. I a dybis na wodhva hi travyth yn kever boekkas ha spyrysyon, mes i aga honan o konnygyon yn materyow a’n par na. Mes an Skwier o perghenn aga chiow, ytho ny argsons i.

An benynes eth a-bervedh y’n chi yn ogas ha gortos bys pan dheuth an nos yn tien ha gyllys glan o Mestres Ellis. Ena diw venyn ha Jenny a dhug an flogh dhe’n gorflann, a’n gasas yn-dann an yet ha dehweles dhe-dre. Wosa hanternos i eth arta dhe’n gorflann hag ena i a

gavas mab gwir Jenny, glanhes fest yn ta ha maylys yn gwarrlenn moy fin ha medhel es gwias kevnis.

Jenny a veythra hy flogh gans rach mes nebes koynt o ev. Pan ylli ev kerdhes, pup-prys ev a wandra oll a-dro, a-ogas hag a-bell. Mestres Ellis a dho dhe ri dhodho dillas da ha gwariellow. Pan o ev deg bloedh, Skwier Ellis a ros dhodho ober avel bugel deveas war woen. Mar dhiwysyk o ev ha mar gonnyk, yth esa skant deveas kellys vyth. Yn fenowgh, tus a ri dhodho eyn gwann hag ev a's meythra mar dha may perghennas ev gre vras y honan yn skon. Keresik o ev dhe bubonan. Mes yn fenowgh y feu ev klewys ow kewsel orto y honan, mes, byttegyns, meur a dus a dybi ev dhe geskewsel gans an spyrysyon anweladow neb a drigsa ev gansa nans yw lies blydhen pan o ev baban

Lyther a Gembra a-dhiworth Tim Saunders (agan kesskrifer arbennik kembrek)

A gowetha ger,

Es yw aswonnvos braser po brasores. Kynth usi an braser ow lewyas karr-tan, y fynn ev mires yn-bann y'nn ayr hag ev ow treusi lestwith⁵. Yn-nans y fydh brasores ow mires, rag kudha hy enep yn hy gols hir. Dhyn ni war an lestwith dhe jorna an astel-ober, yn-sur yth o es lowr aswonnvos an vrasoryon. Mes boghes a'gan kesoberoryon o parys dhe drayta, bys mayth o karrgew an hwel ogas gwag. Yth erviras rann vrasa an re neb a dhrehedhas na vynnens i treusi lestwith.

⁵ **lestwith**, *picket line* (lest +²gwith)

Y pellgewsis ow myrgh Ani, ha hi war lestwith a-rag hy hwel hi. Y fenegis vy revrons dhedhi, ha govynn a ve war hy thowl dones dhe'n omgavoes poblek yn Kardydh.

'Ny allav vy. Res dhymm gweles an dynswas – re goedhas unn dans yn-mes.'

'Gast an ast! 'A veusta owth omladh gans on vrasoryon?'

'Na veuv – y koedhas an dans yn-mes prys hansel.'

Hag ena dhe hanter dydh yn kres Kardydh, y teuth milyow ahanan war-barth dhe geskerdhes. Yth omvetsyn ni war-barth yn Park Cathays, mayth usi pennplas Governans Kembra. Yth esa ilow, yth esa lavargana, hag yth esa baneryow a bub liw marnas glas. Tus a wevi dhyn, takkya leuvow, po seni kern aga herri-tan. Y feu keskerdh bys yn Lowarthow Soffia, yn-hons dhe'n avon. Hag areythyow berr gans teyr mynysenn dhe bub hembrenkyas sindikas. Hag yn pub teyr mynusenn, unn negys diblans esa dhe'n keswovernnyans yn Loundres: kilyewgh hedra vo spas dhywgh.

Y'n Senedh, Chi an Kuntelles, yth esa rann vrasa an Eseli ow skonya treusi an lestwith. Onan a'n peghosow gwreydhyek yth yw treusi lestwith yn Kembra. Y tarva unn dro mayth esa koweth dhymm owth oberi yn gwariji. Pan o an dhyghtyoryon pur gales ha gowek, orttiwedh yth o res dhe'n oberoryon astel-ober. Hag i war aga lestwith a-rag an gwariji, y trehedhas unn karr-tan bras kostek dhe sevel. Yn-mes y kammennas an Marghek Geraint Evans, an kaner baryton meur a Gilfynydd ryb Pontypridd.

'A Varghek Geraint,' y'n stlavas ow howeth, 'pandra lavarav vy? Henn yw, ny vynnens vy dha . . .'

'Na vydhewgh yn-ahwer, a wesyon,' yn-medh an den gerys neb re gansa yn *Falstaff* ha *Figaro* ha *Wozzeck* hag ogas kans rann hwath war eskynnleurow meur an bys. 'My, ny vynnnav vy treusi lestwith.'

Yn Kembra, y'n termyn usi tremenys, yth eth gans an werin fetha diodhnes ha boghosognedh ha grothrygh dre sevel war-barth. Kengres yw hanow an spyrys ma, spyrys sevel war-barth ha fetha an drog. Yn kengres y fydh tus ow skoedhya an eyl y gila. Hag yn kengres ytho skonya brasa ha trayta an eyl y gila. Re bo

dha hanow kyns jy Gareth po Dai po Glenys po Sharon, re bo dha hanow-teylu jy Jones po Evans po Davies po Williams, unn dra yw sur: treusi lestwith mar mynnydh, Iskaryot yth yw dha hanow kres.

Omdowl Morek plasenn nowydh

**Kanow yn
Kernewek
gans Philip
Knight.**

Dell veu dyllys (yn uskis) yn An Gannas mis-Kevardhu, Phil Knight, gans gweres Maga, re dhellos plasenn nowydh a'y ganow y honan, naw orth aga niver.

Hanow an blasenn yw 'Omdowl Morek' ha res yw prena an blasenn (po redya dyllans koth a'n Gannas) rag konvedhes devedhyans styr an hanow hag a hevel bos nebes ankoth orth kynsa golok.

An kanow yw restrys fest yn ta ha kenys yn hweg gans Phil, marthys y lev.

Rol an kanow yw:

1. Men Selevan
2. Tamsin
3. Maria Wynn a Gernow
4. Dhe vlamya yw hi
5. Karoryon Porthgwartha
6. Dehwelyans an marner
7. Myrgh an mor
8. Kyns ty dhe vos
9. Spyrys agan tir

Oll an ilow ha'n geryow a veu skrifys gans

Phil y honan ha'n restransow gwrys gans y vab, Paul. Yma lyvrik gans an geryow yn Kernewek ha gansa trelyans dhe Sowsnek ha'n kost yw £10 a-dhiworth Maga po Kesson.

Bardhonek Berr gans Morris Watts

Bardhonek berr rag nos Kalann Gwav, dalleth an vlydhen geltek.

Ni a aswonn herwydh henhwedhel Kalann Gwav dhe vos nos pan wandra spyrison a-derdro an nor.

Ottoma bardhonek berr skrifys a-dro an nos ma.

Mes bedhewgh war! An bardhonek yw onan grysel ha ny via da dh'y redya orth fleghes.

KALANN GWAV: LU ANKOW

Ymons i ow tos
Dhe'th kavoes
Spirysyon y'n nos
Hulla hunros

An kevrin ma du
Ankow a'y lu
Loes aga blew
Kepar ha malbew

Yn mes yn ogas
Pennow heb lagas
Mara's gwelles
Poen skav!, Ke dhe ves

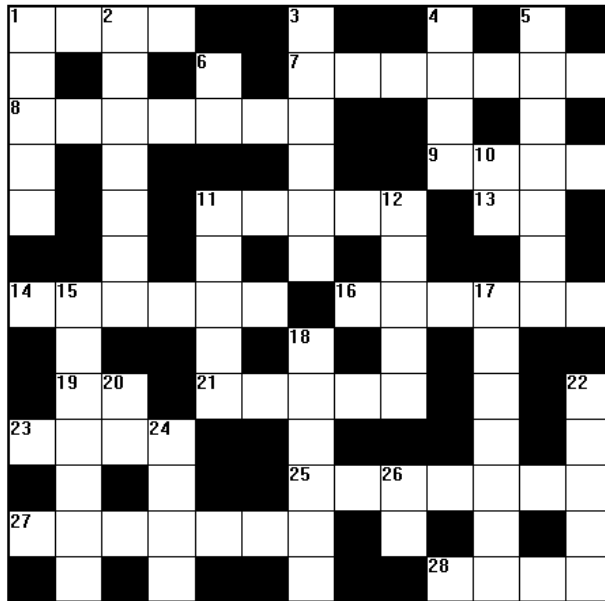
Skaffa y'n pellder
Skaffa ow melder
Bys pan golow an jydh
Treyl, nyns eus travyith

Nyns esons ow tos
Dhe'th kavoes
Kosk kosel y'n nos
Hemm o hunros.

Morris yw esel an klass Kernewek yn Essa ha sewen yn apposyans a'n peswora gradh 2011.

Krowseryow Mis-Kevardhu

gans Ray Edwards

Skeusenn a Gernow

Gorsedd Kernow a vydh synsys an vlydhen ma yn Ryskammel (*Camelford*) dhe'n kynsa Sadorn a vis-Gwynngala. Ottomma skeusenn an lyverva y'n dre.

a-dreus:

1. *My yw arloedh Rohan* (BM 1936) (4)
7. Pronter (7)
8. Nans yw berr dermyn (7)
9. Nyns yw *glan* (4)
11. Pann (5)
13. Temmik verbel (2)
14. Splanna (6)
16. Daffar rag bryjyon dowr (6)
19. Kyns hedhyw (2)
21. Servis (*Gwel RD 1881*) (5)
23. Kadon fin a-dro dhe'n konna (4)
25. Dial (7)
27. Poethhe (7)
28. *Dre ow Mab, pyth yw ow....?* (PC 2595) (4)

war-nans:

1. Kadon (5)
2. Amari rag gwitha boes yeyn (7)
3. Glyb (6)
4. *Kropya; My a* (4)
5. Gul skant (7)
6. *Bos*, nessa person (2)
10. Toul rag dybri (2)
11. Glaw ow koedha (5)
12. Byttegyns (5)
15. Neb a wra maystri (7)
17. Vyaj dres an mor (7)
18. An mis ma (6)
20. Kannas nevek (2)
22. Hwans (5)
24. Nyns yw *ewn* (4)
26. Rakhanow kynsa person liesek (2)

Gorthybow dhe'n krowseryow mis Kevardhu 2011

An Gannas

An Gannas ISSN 1469 705X yw dyllys pub mis gans **Kowethas an Yeth Kernewek** a-dhia Lys an Kog, 2 Cook Court, Latchbrook, Essa, Kernow PL12 4UE ☎ 01752 840749

Kost an ragpren yw £20 an vlydhen ha gans hemma eseledh Kowethas an Yeth Kernewek

An pennskriber **Graham Sandercock**, trigva a-ugh, yw lowen degemmeres erthyglow yn furvas Word dh'aga dyllo po der e.bost:

grahamsandercock@blueyonder.co.uk

Pryntyes yn Kernow gans **Stuprint**, Lyskerrys.

Kesva an Taves Kernewek: trigvaow

Skrifennyades: Maureen Pierce, 16 Fordh Trelawney, Kelliwik/Callington, Kernow, PL17 7EE; ☎ 01579 382511; e.bost: mpiercekernow@btinternet.com

Gwerthow: Jori Ansell, 65 Churchtown, Gwynnyer, Heyl, Kernow, TR27 5JL; faks ha ☎ 01736 850878; e.bost: jori.ansell@tiscali.co.uk

Kernewek Dre Lyther:
gwasva: <http://www.kesva.org/KDL>
Ordenor: Roger Bailey
e.bost: kernewekdrelyther@hotmail.co.uk

Apposyansow: Tony Hak, 5 Sherwood Close, Bracknell, Berkshire, Pow Sows, RG12 2SB, ☎ 01344 424105; e.bost: kowethas@tonyhak.freemove.co.uk

Kowethas an Yeth Kernewek

Gwasva: www.cornish-language.org
Kowethas an Yeth Kernewek yw Alusen Govskrifys, niver 1065527 Soedhogyon bys y'n Kuntelles Blydhenyek, Genver 2010, yw:

- **Kaderyores:** Loveday Jenkin, Pennti Tremeyn, Pras an Bibell, Kambronnn TR14 9PH; ☎ 01209 831517
e.bost loveday.jenkin@gmail.com
- **Skrifennyas:** Tim Hambly, 12 Stret an Duk, Lannstefan Wartha, Kernow, PL15 8HD ☎ 01566 773716
e.bost skrifennyas@btinternet.com
- **Alhwedhores:** Koreen Twydell ☎ 07890742570; e.bost: koreen@koreen3.orangehome.co.uk
- **Eseli an Konsel:** Jan Edmondson; Steve Harris; Sally Mollard; Polin Prys; Rob Reynolds; Sarah Tresidder
- **Kestewisys:** Mary Ellis; Peter Harvey
- **Dyllansow:** Maureen Pierce
- **Gwerthow:** Jan Edmondson, 2 Kilger Wartha (*Higher Kilgear*), Boskennek, (*Boconnoc*) Lostwydhyel PL22 ORU ☎ 01503 220445
anjanva@phonecoop.coop
- **Eseleth:** Tony Hak, 5 Sherwood Close, Bracknell, Berkshire, Pow Sows, RG12 2SB, ☎ 01344 424105; e.bost: kowethas@tonyhak.freemove.co.uk

Gwerthji Kernewek:

Keskewsel, 24 Plen an Varghas, Ryskammell, PL32 ☎ 01840 211725 (dygtyer Jerri Jeffries)

An Gannas

© 2012